

DANSKE KLASSIKERE

Henrik Pontoppidan

Smaa Romaner 1905-1927

TEKSTUDGIVELSE, EFTERSKRIFT OG NOTER
VED
FLEMMING BEHRENDT

1

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSÆLSKAB
GYLDENDAL

HENRIK PONTOPPIDAN

DEN
KONGELIGE
GÆST

KØBENHAVN

DET SCHUBOTHSKE FORLAG

J. L. LYBECKER OG E. A. HIRSCHSPRUNG

1908

Naar Folk, der tumler rundt i en Storstads Hurlumhej, engang imellem – maaske med et lille Længselssuk – tænker paa Livet ude paa Landet, foresvæver der dem gerne en Tilværelse med en Guds Velsignelse af Tid. De forestiller sig en uendelig Række af roligt hennidende Dage, hvor hvert Minut forløber med en højtidelig Omstændelighed som den, hvormed et Bornholmerur udmaler Evigheden i en gammel Bondekones Stue.

Og saa er der jo i Virkeligheden ingen Steder, hvor Tiden er flygtigere, og hvor Livet føles kortere end netop paa Landet. Om ogsaa de enkelte Dage kan være træge nok i deres Ensformighed, allerede Ugerne har travlt, – Aarene flyver. Og en skøn Dag er Livet faret hen og det hele forbi som en Stump af en Sommer- eller Vinternatsdrøm.

6

Naar den unge Læge Arnold Højer og hans kære lille Frue kom til at tænke paa, at de havde boet i Sønderbøl i fulde seks Aar og havde været gift nøjagtig lige saa længe, maatte de le af Forbavselse. Seks Aar! De syntes, at der umuligt kunde være gaaet mere end nogle faa Maaneder siden hin uforfremmelige Stjernenat, da de var kommen dertil med Deligencen. Og de havde dog i den mellemliggende Tid sat tre Børn ind i Verden, og deres Hjem, som dengang var et liegyldigt Stykke Haandværkerarbejde, der endnu lugtede af Kalkkullen, var bleven selve Verdens Midtpunkt og Himmeriges Tærskel.

De hørte begge to til i Hovedstaden, og midt i deres store Kærlighedslykke havde de til at begynde med været stille fortvivlede. De mange nye Forhold og fremmedartede Skikke, selve det træløse, jyske Landskab med den uhyre Mængde Himmel gjorde dem benovede som et Par vildfarne Kyllinger.

7

Fru Emmy havde kunnet faa Taarer i Øjnene, naar hun tænkte

paa alt det, hun havde forladt, og hvor maaske allerede ingen længer savnede hende. Naar Arnold var borte i Sygebesøg, satte hun sig ind i hans Stue med en knugende Følelse af Forladthed og bestille ikke andet end at vente paa, at han skulde komme tilbage.

Hvor var det underligt for hende at tænke paa nul! At hun virkelig havde været saa barnagtig! – Der havde hun siddet ved Vinduets med Haanden højtidelig under Kinden og stirret ud over de mørke Hedebakker med en svimlende Fornemmelse af at være bleven ladet alene tilbage paa en fremmed Klode langt ude i det uendelige Verdensrum. Mindre kunde ikke gøre det!

⁸ Et mere ensomt Sted end Sønderbøl skulde man nu virkelig lede om. Der var tre Mil til nærmeste Station; en Deligence besøgte Forbindelsen med Omverdenen, men ikke engang den saae de noget til. Den store, gule Karosse med den skarlagensrøde Kusk, som ellers kunde have livet lidt op i det dystre Landskab, passerede Byen om Natten baade paa Ud- og Tilbageturen. Den illuminerede nu kun deres Drømme, naar den i mørke Nætter rumlede forbi paa Landevejen og slæbte Skæret af sin Lygte henover Sovekammerets Rullegardin.

Selve Byen bestod kun af en syv-otte magre Bøndergaarde og det dobbelte Antal Fattigmandshytter. Ikke engang en Præstefamilie husede den, blot en Skolelærer, som tilmed viste sig at være en slem Kraklier. Det skyldtes da heller ikke nogensomhelst Forærlighed for Egnen, at de havde bosat sig der. Men Beboerne havde ønsket en Læge dertil, og Arnold, som var paa tredje Aar⁹ forlovet, havde haft Feber for at faa en selvstændig Virksomhed og blive gift.

Det første Aarstid havde de nogle Gange haft Besøg af Familie og Venner, der var nysgerrige efter at se, hvordan de havde indrettet sig derude i deres Mesopotamien. Men allerede det andet Aar blev Besøgene sjældne, og da savnede de dem heller ikke længer. Langt hurtigere, end de havde kunnet vente det, var de bleven fortrolige med deres nye Livsvilkår og havde skaffet sig Venner blandt Befolkningen. Nu efter seks Aars Forløb følte de slet ikke mere deres Ensomhed.

De havde ganske simpelt ikke længer Tid til det. Emmy gik aldeles op i sit Hjem og sine Børn; og naar Arnold ikke var borte i Sygebesøg, havde han travlt ude i Haven, eller han stod og svedteovre i Vedkastens idet han for den kære Sundheds Skyld selv saavede og huggede, hvad de kunde skaffe sig af Brænde. Desuden fik¹⁰ de daglig et Par Aviser til Underholdning, og om Vinteren abonnerede de paa en Læsetaske, der bragte et Lispund af Aarstidens ypperste Literatur hver fjortende Dag.

Det stod da ogsaa skrevet paa deres Ansigter, og det baade med Linjer og Farver, at de trivedes og var tilfredse. Indenfor det Plankeværk, der omgav deres Hus og Have og lydede for Vestenstørmen, skabtes der et lille jordisk Eden, hvor en lille Kain og en lille Abel brunedes i Sol og Vind, mens en aarsgammel Evadatter med lyse Lokker red Fedtelam paa sin Moders Ryg, og forskellige Slags nyttige og frugtbare Dyr snadrede, kagled og gryntede ude paa Gaardspladsen og i Udhusene.

Dersom ikke deres Nabo Skolelærer Sørensen og hans glasede Madame havde været, vilde de have følt sig fuldkommen lykkelige.¹¹

En Dag i Februar, efter at de i lang Tid ikke havde hørt fra deres københavnske Paarørende, kom der Brev fra Emmys to Kusiner og en Fætter, der meldte deres Besøg i Fastelavnen.

Det var just ikke den bedste Aarstid til Fremvisning af deres Herligheder. Der laa Sne i Haven; og Pladsen inden Døre var efterhaanden bleven temmelig indskrænket, saa det kneb med at skaffe Sengelye. Men Emmy vidste altid Raad. Som en ren Tusindkunstner tumlede hun med Sofæer og Senge og gjorde ogsaa store Anstalter i Køkkenet. De Fremmede skulde ikke mærke andet, end at de var velkomne, sagde hun. Og desuden følte hun det som en Slags Mission at vise disse Københavnerne, hvad for et dygtigt og sundt Menneske man kunde blive til herude paa den jyske Hede.

Men Fanden var paa Spil den Dag, da Gæsterne ventedes. Huset stod festlig beredt til Modtagelsen, og Lagenerne var allejrede hængt frem paa Stole omkring Kakkelovnene for at afdampes, da¹²

der kom Telegram med Afbud. Der var i sidste Øjeblik kommen Forhindringer. Besøget maatte opsættes til en anden Gang.

Arnold var borte i Sygebesøg, da Telegrammet kom. Emmy tog imod det og kom til at le, saa ærgerlig hun i Virkeligheden var. Resolut gav hun Pigerne Ordre til straks at flytte alting tilbage paa sin Plads.

Da Arnold ved Middagstid kom hjem, var Huset allerede bragt i den vanke Orden, og for at afværge et altfor ubehersket Udbrud af Fortrydelse modtog hun ham i Døren med et stort Smil.

Det hjalp alligevel ikke. Arnold var et Brushoved, der følte sig personlig krænkert ved enhver Modgang. Da han havde læst Telegrammet, blev hans vejrslaaede Ansigt gulblegt ovenover Skægget; og han raabte op om uforskammet Hensynsløshed.

Emmy tænkte i Grundten ganske som han; men hun kunde nu engang ikke tage den Slags Ting saa højtideligt.

»Nu snakker vi ikke mere om *det*, Arnold!« sagde hun tilsidst.

»Og kom nu ind og spis. Nu har vi da Mad nok i Huset, veed jeg.« Efter Bordet sad de som sædvanligt sammen inde i Arnolds Værelse og holdt Mørkning, mens Barnepigens havde Opsigt med Smaadrenge og øvre i Spisestuen paa den anden Side af Gangen. Arnolds Sind var faldet til Ro. Han sad – godt met – med sin lange Pibe i Gynge stolen ved Kakkelovnen og havde gjort sig det mageligt i Slobrok og Filttøfler.

Emmy sad ved Vinduet og havde sin lille Pige paa Skødet. Det tykke Barn laa paa Ryggen og sprællede velbehageligt med de nøgne Ben, mens det fik tørt paa. Udenfor faldt en tæt Sne. Det havde drysset saa smaat hele Dagen, men nu var det blevet Alvor. Der laa allerede en tommehøj Bræmme ude paa Vindueskarmens Fod og oppe paa Sprosserne. Men det forøgede kun Følelsen af Tryk og Hygge, at Vinteren saaledes selv lunnede og tætnede for dem.

Emmy havde ikke faaet Tid til at klæde sig om. Hun var endnu i sin Morgendragt og havde Haaret indbundet i en Stump sort Slør. Aarene havde gjort hende lidt skødesløs med sit Ydre, og det skønt hun ingenlunde havde tabt sig i sit Ægteskab. Hendes lille fyldige Person med de mørkebrune Øjne og stærke Brynbuer – »Uglen«

som hendes Veninder i gamle Dage kaldte hende – havde holdt sig temmelig uforandret, havde i det højeste faaet endnu moderligere Former, endnu lidt blødere Omrids.

»Veed du hvad,« sagde hun med en lang, træt Gaben. »Jeg tror ikke, vi skal være saa ked af, at de ikke kommer. Det havde maaske slet ikke været saa morsomt med den Indkvartering. Jeg kan mærke nu, jeg har ikke følt mig rigtig hjemme i mine egne Stuer de sidste Dage.«

Arnold tog Blikket ned fra sine Tobaksskyer og kom til at smile. Som det hyppigt skete, havde hun der udtalt, hvad han selv netop havde siddet og tænkt paa. Dersom han ikke lige havde været oppe af Stolen for at faa fat i en Tændstik, skulde hun have haft et Kys for de Ord!

Nu sad de nogen Tid og smaasnaktede. De talte om, hvad der var hænt omkring i Byen, drøftede deres egne huslige Anliggender, talte om Børnernes Maver og om en ny Hønserace, som de agtede at indføre der paa Egnen, – Emner, hvormed de i de sidste Dage paa Grund af de forstyrrede Forhold ikke havde haft Lejlighed til ret at udveksle Tanker.

Pludselig udbrød Emmy:

»Det er sandt! Det har jeg ikke fortalt dig! Jeg saae i Formiddags gamle Thorvald Andersen gaa ind paa Skolen med et Papir. Tror du, det kan være den Adresse?«

Pibespidsen faldt Arnold helt ud af Munden. | Hans Ansigt fik et Øjeblik et ganske maabende Udtryk. Han sad længe uden at sige noget.

Men da han kom til Mælet igen, var hans Pande helt op til Haarrødderne gennemfuret af Rynker som en oppløjet Mark.

»Det vil jeg sige dig, Emmy. Dersom Skolelærer Sørensen gør Alvor af den Adresse og sender den ind til Sogneraadet, saa bliver her Krig. Jeg vil ikke have hans væmmelige Spildevand ud i vores Grøft. Gaar *han* til Sogneraadet, saa appelerer jeg til Sundheds-kommissionen. Og jeg skal ligesom sidst skrive et Indlæg, der har Næb og Klør. Det kan du stole paa!«

»Ja, bare du vilde! Uh, jeg kunde unde det fregnede Bæst en